

Dikgetho tse mabapi le ho beha meja fatshe ho tswa ho mohiri wa hao

Ho sireletsa nako ya bophelo
bohle ya boitekanelo ba tsa
ditjhelete

Ha o fihla qetellong ya dilemo tsa tshebetso tsa hao, o tla batla ho tseba haholwanyane mabapi le hore dikgetho tsa ho beha meja fatshe tsa hao ke dife. Haeba o kgetha ho reka penshene, teng o tla batla ho tseba hore na ke mofuta ofe wa penshene o ka o tshwanelang. Bukaneng ena, re o lemosa ka dikgetho tsa hao tse fapafapaneng, tse kenyeletsang menyetla ya sehlooho le mathata a kgetho e nngwe le e nngwe.

O beha meja fatshe hona jwale kapa ha morao?

Na o ne o tseba?

Ho beha meja fatshe o le dilemo tse 65 ho fapana le 55 ho batla ho ka atisa habedi "replacement ratio" mmoho le lekeno la tjhelete la hao ha o beha meja fatshe.¹

Haeba moputso wa hao o lefswang lekgetho e le R10 000 replacement ratio ya 30% ha o le dilemo tse 55, o tla fumana R3 000 ka kgwedi ha o beha meja. Haeba o beha meja fatshe o le dilemo tse 65 teng, replacement ratio e ka atiswa habedi ho fihla ho 60% mme ha o beha meja fatshe o tla fumana tjhelete e ka bang R6 000.

OUDEDOME

55

Reshiyo ya ho nkela sebaka

30%

O tla fumana **R3 000** ka kgwedi ha o beha meja fatshe

DILEMO TSE

65

Reshiyo ya ho nke-la sebaka

60%

O tla fumana **R6 000** ka kgwedi ha o beha meja fatshe

Ho beha meja fatshe dilemo tse pedi ha morao, ho etsa mohlala ha o le dilemo tse 63 ho fapana le tse 61, ho ka eketsa lekeno la **8% ho 15%** moputsong wa ho beha meja fatshe.¹

Molemo wa dikeletso

Ho fumana tlhahisoleseding e hlophiseditsweng wena le dikeletso ho tswa ho se seng sa ditho tsa rona tsa boitekanelo ho ka lebisa ho etsweng ha qeto e ntle le ho ntlafatsa katleho ya hao ha o beha meja fatshe. Ikopanye le Setsi sa Dikeletso sa

My Money Matters Centre

Mohala: 0860 000 381

Imeile: mymoneymatters@alexforbes.com

¹ Letsholola Watch™ 2018

Diprojekshene tsa lekeno ka nako ya ho beha meja fatshe di ipapisitse le dikakanyo tse latelang: **Paballo:** ha ho dikgulo ho tswa (ma)letloleng la hao pele o beha meja fatshe | **Sekgahla sa tlatsetso:** ho ka bang 12% ya moputso wa selemo le selemo | **Dikeketso tsa selemo le selemo tsa moputso:** infoleishene | **Poello ya matsete:** infoleishene | **Tekanyetso:** 75% ya infoleishene e le keketso moputsong wa penshene | **Bong:** motona
Investment return: inflation + 4.5% | **Target:** 75% of inflation as an increase in pension income | **Gender:** male

KGETHO YA

A

Tjhetjhiso

(O beha beha fatshe hamorao)

Sena se bolela hore o tla beha meja fatshe ho mohiri wa hao ka dilemo tsa hao tsa tlwaelo tsa ho beha meja fatshe, empa o ka boloka dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe e le matsete letloleng ho fihlela o kgetha ho fumana dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe.

Seo o lokelang ho se nahana ha o kgetha ho tjhetjhisana ho behameja fatshe ha hao letloleng la mohiri wa hao:

- Wena le mohiri wa hao le ke ke la tlatsetsa letloleng la hao.
- O ke ke wa ba le dihlapiso tse tshwanang, jwalo ka tsa tshireletso ya bophelo kapa kgolofalo.

Keletso: Tshohla kgetho ya tswelletso le moeletsu wa hao wa tsa ditjhelete.

- Dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe di tla dula di le letloleng.
- Ho sa ntse ho tla ba le ditefiso tsa matsete le ditjeo tsa tsamaiso.
- Diphetho tsa matsete tse nang le poello kapa tahlehelo di tla kopanngwa kapa ho hulwa matseteng a hao a letloleng ho fihlela ka letsatsi leo o etsang qeto ya ho fumana dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe.

O ka:

Tjhetjhisana KAHARA letlole

O ka boloka tjhelete ya hao letlolena la mohiri wa hao la ho beha meja fatshe ho fihlela o beha meja fatshe. Melemo e ka nna ya ba hore ditefiso le ditjeo di tla ba tlase ho feta dikgethong tse ding.

O tla dula o jetse matsete potefoliong ya matsete eo o neng o tsetetse ho yona ha o fihla dilemong tsa ho beha meja fatshe, ntle le haeba o tsetetse potefoliong e kwetsweng kapa o etsa phetoho ya matsete.

O ka:

Tjhetjhisana KANTLE ho letlole

O fetisetse tjhelete ya hao ho anyuithi ya ho beha meja fatshe e fumeletsweng (kapa letlole la paballo ho tloha ka la 1 Hlakubele 2019) ho fihlela o se o loketse ho ka beha meja fatshe.

Ha o etsa qeto ya ho fetisa, nahana ka ditefiso le hore na o ka tswela pele ho etsa ditlatsetso. Haeba o sa ntse o na le dipotso, ka kopo bua le moeletsu wa tsa ditjhelete.

KGETHO YA

B

Nka penshene

(Ha o beha meja fatshe)

Haeba o batla ho qala ho fumana lekeno hanghang ha o fihlela dilemo tsa khampani ya heno tsa ho beha meja fatshe, o ka nka penshene. Ho na le mefuta e mmedi ya sehlooho ya penshene e tswang ho:

- 1 Anyuithi e tiiseditsweng (anyuithi ya bophelo)
- 2 Anyuithi ya ho phela

O na le dikgetho tse fapaneng tse fumanehang ho wena, ho ipapisitswe le hore na o beha mejha fatshe letloleng la profidente kapa la penshene kapa anyuithi ya ho beha meja fatshe. Dikgetho tsena ke:

Matlole a profidente	Matlole a dipenshene kapa matlole a dianyuithi tsa ho beha meja fatshe
O ka nka kerediti ya hao yohle letloleng e le kontane.	O ka nka karolo e fihlang ho nngwe borarong ya kerediti ya hao e letloleng la hao e le kontane.
O ka nka karolo e fihlang ho nngwe borarong ya kerediti ya hao e letloleng la hao e le kontane.	O tlameha ho sebedisa bonyane karolo ya pedi borarong ya kerediti e letloleng ya hao hore o reke penshene.
O ka sebedisa kerediti e nngwe ya hao e letloleng e le kontane le ho sebedisa e setseng ho reka penshene.	O ka sebedisa tjhelete yohle ya hao ho reka penshene.
O tlameha ho sebedisa bonyane karolo ya pedi borarong ya kerediti e letloleng ya hao hore o reke penshene.	
O ka sebedisa tjhelete yohle ya hao ho reka penshene.	

Seo o lokelang ho nahana ka sona pele o kgetha ho nka penshene:

- ⊗ Ditjeo tsa o phela ke dife?
- ⊗ O tla hloka tjhelete e kae kgwedi e nngwe le e nngwe?
- ⊗ Haeba o ka beha letlole la hao kotsing ya ho senolela dipolokelo tsa hao mathata a mebaraka e sa tsitsang mme wa dula o tsetetse mmarakeng nakwana e telele?
- ⊗ Bophelo ba hao mmeleng bo jwang? Ho tla etsahalang haeba o o phela nako e telele ho feta ka moo o lebeleletseng?
- ⊗ Haeba o na le mohatsao, na mohatsao o tla hloka lekeno la tjhelete ha o shwa?
- ⊗ Na o na le lekeno le leng la tjhelete ho eketsa tlatsetsa ya hao?
- ⊗ Na o hloka ho siela ba lelapa la hao tjhelete ha o ka shwa?

Ho tseba dintho tsena tsohle ho ka thusa ho o tataisa mabapi le hore ke mofuta ofe wa anyuthi eo o tla phethahatsa ditlhoko tsa hao.

Molemo wa dikeletso

Moeletsi wa tsa ditjhelete a ka o thusa ho utlwisisa diphapang dipakeng tsa dihlahiswa tse fapafapaneng le ditharollo, le ho etsa qeto ya hore na ke efe e o loketseng ka ho fetisisa. Hape ba ka o thusa ho laola diphanyetsano. (Phanyetsano ke ha o lokela ho etsa kgetho dipakeng tsa dipakane tse pedi kapa ho feta tse bohlokwa ka ho tshwana ho wena, hobane dirisose tsa hao di na le moedi mme o ke ke wa kgona ho latela dikgetho tsohle ka nako e le nngwe).

Moeletsi wa tsa ditjhelete a ka o thusa ho fumana meralo bakeng sa ho fihlella dipakane tsa hao tse eketsehileng mmoho le ho thusa ho netefatsa hore ha o etse sehlabelo pakane ya bohlokwa molemong wa pakane e seng bohlokwa.

My Money Matters Centre

Mohala: 0860 000 381

Imeile: mymoneymatters@alexforbes.com

Dikgetho tsa lekeno la hao la penshene

Leqephe lena le le latelang a o fa tekodiso ya e meng ya mefuta ya dipenshene tseo o ka kgethang ho tsona. Bua le moeletsu wa tsa ditjhelete pele o ka etsa qeto efe kapa efe.

Anyuti e tiiseditsweng (anyuthi ya bophelo)

Monyetla wa kotsi o jarwa ke rainshore

Lekeno

- Le tiiseditswe bophelo bohle.
- Lekeno la hao le ke ke la hlola le theoha.

Majalefa

- Majalefa a hao a ka fumana feela hlapiso feela kahare ho nako e tiiseditsweng eo o e kgethileng.

Kotsi ya matsete

- Ha ho kotsi ya matsete (ntle le bakeng sa anyuthi e nang le phaello).
- Lekeno la hao le tiiseditswe.

E kgona ho fetofetoha

- Ha e kgone ho fetofetoha bohle.
- Mofuta wa lekeno la hao o tsitsiswa hang ha o kgethile mofuta wa lekeno.

Infoleishene

- Tjhelete ya hao e ka nna ya lahlehelwa ke matla a ho reka haeba o sa kgethe anyuthi e hokahantsweng le infoleishene.

Mefuta ya dianyuithi tse tiiseditsweng (dianyuithi tsa bophelo)

1

Keketso e tsitsisitsweng

- Kgetha keketso e bataletseng ya selemo le selemo, ho etsa mohlala 3%, 5% kapa 10%.
- Ha keketso e phahame, lekeno le qalang leo o le fumanang le tla ba tlase.

2

Ka phaello

- Tshebetso ya matsete e ama dikeketso.
- Dikeketso di laolwa ke inshore khampani e itshetlehile tshebetsong ya matsete.
- Dikeketso di ka nna tsa ba ka hodimo kapa ka tlase ho infoleishene.

3

Aan inflasie gekoppel

- Lekeno la hao le tiiseditswe hore le tla kgema le sekgahla sa infoleishene.
- Dikeketso di thehilwe hodima sekgahla sa infoleishene nakong ya selemo.

4

Vlak

- O fumana lekeno la tjhelete le lekanang bakeng sa nako yohle e setseng ya bophelo ba hao.
- Lekeno le qalang le phahame papisong le dikgetho tse ding.
- Infoleishene e fokotsa matla a ho reka.

Dikgetho tsa lekeno la hao la penshenes

Re kgothaletsa hore o bue le moeletsu wa ditjhelete ho o thusa ho utlwisisa menyetla ya kotsi le melemo tsa kgetho ena.

Anyuithi ya ho phela

Monyetla wa kotsi o jarwa ke wena

Lekeno

- ⌚ Lekeno leo o le fumanang e ka ba tjhelete efe kapa efe ho tloha ho 2.5% ho fihla ho 17.5% ya kakaretso ya matsete a hao.
- ⌚ O kgetha boemo ba lekeno la hao.
- ⌚ Ho na le monyetla wa kotsi ya hore o tla phela nako e telele ho feta dipolokelo tsa hao.
- ⌚ Lekeno la hao ha le tiiseditswe nako ya bophelo bohle ba hao.
- ⌚ Lekeno la hao le ka fokotseha ha nako e ntse e tsamaya haeba o ntsha tjhelete e fetang eo matsete a hao a holang ka yona.

Ho siela majalefa a hao

- ⌚ O ka thonya majalaefa hore a fumane balanse efe kapa efe e setseng matseteng a hao ha o eshwa.

Kotsi ya matsete

- ⌚ O kgetha dipotefolio tsa matsete a hao.
- ⌚ Ho na le monyetla wa kotsi ya hore matsete a hao a se sebetse hantle.

E kgona ho fetofetoha

- ⌚ A na le bokgoni ba phetophetoho
- ⌚ O ka kgetha ho eketsa kapa ho fokotsa lekeno la hao hang selemo se seng le se seng, ka letsatsi le qetellang selemo sa matsete a hao.

Infoleishene

- ⌚ Tjhelete ya hao e ka nna ya lahlehelwa ke matla a ho reka ha e sa sebetse hantle.

Molemo wa dikeletso

Boleng ba ho fumana dikeletso tsa ditjhelete ho tswa ho moeletsu wa tsa ditjhelete ya rupetsweng, moeletsu wa tsa ditjhelete wa porofeshenale b bohlokwa haholo mme bo kgothaletswa haholo.

Ke:

- ⌚ ditsebi mafapheng a bona mme ba reretswe ho thusa batho ba bang ho fihlella dipakane tsa bona tsa tsa ditjhelete
- ⌚ bokeletsa tlhahisoleseding e amehang ho o thusa ho theha motjha wa tsa ditjhelete hore o etse diqeto tse tjhorileng mabapi le motjha o lokelehang ka ho fetisisa o lokelang ho nkuwa
- ⌚ lekanya kgonahalo ya ho fihlella dipakane tsa hao le ditabatabelo tsa ha o se o behile meja fatshe le ho o thusa hlophisa ditaba tsa hao hore o fumane molemo o fetisisang ho tswa dipolokelong tsa hao tseo o di sebeleditseng ka thata
- ⌚ hape ba tla lekanya ditlhoko tse ding tsa hao ha o se o behile meja fatshe le ho etsa dikgothaletso tse lokelang.

Anyuithi ya ho phela ya AFRIS e fumaneha ho wena haeba letlole la hao le kentse AFRIS tshebetsong. O ka nna wa fumana molemo ho tswa ditefisong tse tlase kgetho ena. Ikopanye le Alexander Forbes ho fumana haeba o tshwaneleha bakeng sa kgetho ena.

Ke eng hape seo o hlokang ho se tseba

Ka moo o lefiswang lekgetho ha o nka tjhelete e kontane

Nakong ya bophelo ba hao, o ka nka kakaretso ya R500 000 ya dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe ntle le ho lefiswa lekgetho. Leha ho le jwalo, ditjhelete tsohle tseo o di hulang kontane (tse fetang R25 000) pele o beha meja fatshe di tla fokotsa tjhelete ena. Hore o lefiswa lekgetho le lekae ho ipapisitse le hore na o nka tjhelete e kae ha o e nka. Sekgahla sa lekgetho se bontshitswe theiboleng ya lekgetho e ka tlase mona.

Sekgahla sa lekgetho se bontshitswe theiboleng ya lekgetho e ka tlase mona.

Haena o beha meja fatshe	
Haena o beha meja fatshe	Haena o beha meja fatshe
R0 ho fihla ho R500 000	0%
R500 001 ho fihla ho R700 000	18%
R700 001 ho fihla ho R1 050 000	27%
R1 050 000 le ka hodimo	36%

Ha SARS e bolela lekgetho le lokelang ho lefuwa theiboleng, e tla ela hloko ditjhelete tse nkuweng sekolokoto ho tswa matloleng a ho beha meja fatshe le dihlapisong tsa ho tswa mosebetsing ho mohiri wa hao.

Ditefiso le ditefello

Ditefiso tsa boelets'i

Tefiso ya qalo ya dikeletso

Ena ke bakeng sa dikeletso tseo moelets'i wa hao wa tsa ditjhelete a o fileng tsona. Ke phesente ya tjhelete eo o e jetseng matsete mme phesente ya nnete e dumellanwa dipakeng tsa hao le moelets'i wa hao wa ditjhelete.

Tefiso ya selemo le selemo ya dikeletso

Ena e hulwa kgwedi le kgwedi matseteng a hao.Tefiso ena ke phesente e dumellanweng dipakeng tsa hao le moelets'i wa hao.

Ditefiso tsa tsamaiso

Tsena ke ditefiso tse lefuwang ho motsamaisi wa letlole. Di sebetswa le ho hulwa kgwedi le kgwedi ho tswa matseteng a hao.

Ditefiso tsa taolo ya matsete

Tsena ke ditefiso le difetello tsa baokamedi ba dipotefolio tsa matsete.Di tekilwe maqepheng a dinnete tsa letlole tsa potefolio ka nngwe mme di ka fetoha nako le nako.

Value-added tax (VAT) e tla kopanyeletswa moo ho lokelang.

Keletso ya bohlokwa

Jwale ha o se o atametse dilemo tsa hao tsa ho beha meja fatshe o ka nna wa nahana botjha dintho tse ngata. Dintlha tse ding ke tsena tseo o lokelang ho di nahana bakeng sa ho ntlafatsa boitekanelo ba hao ba tsa ditjhelete:

- baballa dipolokelo tsa hao tsa ho beha meja fatshe nako yohle ha o kgona
- tlatsetsa tjhelete e ngata ka ho fetisisa ka moo o ka kgonang dipolokelong tsa hao
- netefatsa hore o sireleditswe ka ho ba le inshoreense e lekaneng le dipolokelo
- laola sekoloto ka tshwanelo
- bua le moelets'i wa hao wa tsa ditjhelete ho o thusa ho beha pele ditlhoko tsa hao le ho etsa diqeto tse nepahetseng bakeng sa hao.

Ikopanye le rona

Dipotso tse mabapi le letlole la
hao la ho beha meja fatshe

Setsi sa Boikopanyo sa Ditlelaente

Mohala: 0860 100 333

Imeile: ccrfadmin@alexforbes.com

Dikeletso tsa ditjhelete

My Money Matters Centre

Mohala: 0860 000 381

Imeile: mymoneymatters@alexforbes.com

Tlhahisoleseding e tokomaneng ena ke thepa ya Alexander Forbes. Ha o a lokela ho e kopitsa, ho e hasanya kapa ho fetola karolo efe kapa efe ya tokomane ena ntle le tumello e hlakileng ya mongolo ya Alexander Forbes.